සම්මා දිට්ඨිය: යථාර්ථය ස්ථරයෙන් ස්ථරය විනිවිද දැකීම

මජ්ඣිම නිකායේ සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රය ඇසුරින් ගැඹුරු විශ්ලේෂණයක්

NotebookLM

විමසුම: සම්මා දිට්ඨිය යනු කුමක්ද?

සැවැත් නුවර ජේතවනයේදී, භික්ෂූන් වහන්සේලා ආයුෂ්මත් සාරිපුත්තයන් වහන්සේගෙන් මෙසේ විමසූහ:

> “ප්‍රිය ආයුෂ්මතුන් වහන්ස, ‘සම්මා දිට්ඨිය, සම්මා දිට්ඨිය’ කියල කියනවා. ආර්ය ශ්‍රාවකයෙක් සම්මා දිට්ඨියෙන් යුක්තයි කියල තේරුම් ගන්නේ කොහොම ද? ඔහුංශ් දෘෂ්ටිය සෘජුව තියෙනවා කියල, සද්ධර්මය ගැන නොසෙල්වෙන ප්‍රසාදයකින් ඉන්නවා කියල, මේ සද්ධර්මය තුළට පැමිණුනා කියල තේරුම් ගන්නෙ කොහොම ද?”

මෙම දේශනාව, එම ගැඹුරු ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු වශයෙන් ස්ථරයෙන් ස්ථරය දිගහැරෙන විග්‍රහයකි.

NotebookLM

පළමු ස්ථරය: ක්‍රියාවේ පදනම - කුසල් සහ අකුසල්

ආර්ය ශ්‍රාවකයා සම්මා දිට්ඨියට පැමිණෙන්නේ කුසල් අකුසල් සහ ඒවායේ මූලයන් නිවැරදිව හඳුනා ගැනීමෙනි.

අකුසල් සහ අකුසල මූල

අකුසල්

සතුන් මැරීම, සොරකම් කිරීම, වැරදි කාම සේවනය, බොරු කීම, කේළාම් කීම, නපුරු වචන, හිස් වචන, ලෝභය, ද්වේෂය, මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය.

අකුසල මූල

ලෝභය, ද්වේෂය, මෝහය.

කුසල් සහ කුසල මූල

කුසල්

සතුන් මැරීමෙන් වැළකීම, සොරකම් කිරීමෙන් වැළකීම, වැරදි කාම සේවනයෙන් වැළකීම, බොරු කීමෙන් වැළකීම, කේළාම් කීමෙන් වැළකීම, නපුරු වචන කීමෙන් වැළකීම, හිස් වචන කීමෙන් වැළකීම, අලෝභය, අද්වේෂය, සම්මා දිට්ඨිය.

කුසල මූල

අලෝභ, අද්වේෂ, අමෝහ.

NotebookLM

දෙවන ස්ථරය: පැවැත්ම පෝෂණය කරන ආහාර සතර

සම්මා දිට්ඨිය යනු සත්වයාගේ පැවැත්මට හේතුවන ආහාර, ඒවායේ හටගැනීම, නැතිවීම සහ නැතිකිරීමේ මාර්ගය අවබෝධ කරගැනීමයි.

1. ආහාර (The Nutriment)

ආහාර වර්ග හතරකි:

- කබලිංකාර ආහාර (ගොරෝසු හෝ සියුම්)
- ඵස්ස ආහාර (ස්පර්ශය)
- මනෝසංචේතනා ආහාර (මනස මුල් කරගත් චේතනාව)
- විඤ්ඤාණ ආහාර (විඤ්ඤාණය)

2. හටගැනීම (Origin)

තණ්හාව ඇතිවීමෙන් ආහාර හටගනී.

3. නිරුද්ධ වීම (Cessation)

තණ්හාව නිරුද්ධ වීමෙන් ආහාර නිරුද්ධ වේ.

4. මාර්ගය (The Path)

ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය.

NotebookLM

තෙවන ස්ථරය: ගැටළුවේ හදවත - චතුරාර්ය සත්‍යය

1. දුක්ඛ සත්‍යය (The Truth of Suffering)

ඉපදීම, වයස්ගතවීම, රෝග, මරණය, ශෝකය... හකුළුවා කිවහොත් උපාදානස්කන්ධ පහම දුකකි.

↓

2. සමුදය සත්‍යය (The Truth of Origin)

යළි භවයක් සකසන, ආශ්වාදයෙන් ඇලෙන තණ්හාවයි. (කාම තණ්හා, භව තන්හා, විභව තණ්හ).

↓

3. නිරෝධ සත්‍යය (The Truth of Cessation)

එම තණ්හාවම ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වීම, අත්හැරීම, නිදහස් වීමයි.

↓

4. මාර්ග සත්‍යය (The Truth of the Path)

ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි.

NotebookLM

ගැඹුරු විමර්ශනය: හේතුඵල දාමය ආපස්සට විමසා බැලීම

සම්මා දිට්ඨිය යනු දුක්ඛ චක්‍රයේ සැම පුරුකක්ම, එහි හේතුව, එහි නිරෝධය සහ නිරෝධයට මඟ අවබෝධ කරගැනීමයි. අපි එහි අවසානයේ සිට ආරම්භ කරමු.

Section 1 (Effect)

ප්‍රතිඵලය: ජරා-මරණ (Aging & Death)

- ජරාව: දිරා යාම, කෙස් පැසීම, ඇඟ රැළි වැටීම, ඉන්ද්‍රියයන් මෝරා යාම.
- මරණය: චුත වීම, ස්කන්ධයන්ගේ බිඳී යාම, මෘත ශරීරය අත්හැරීම.

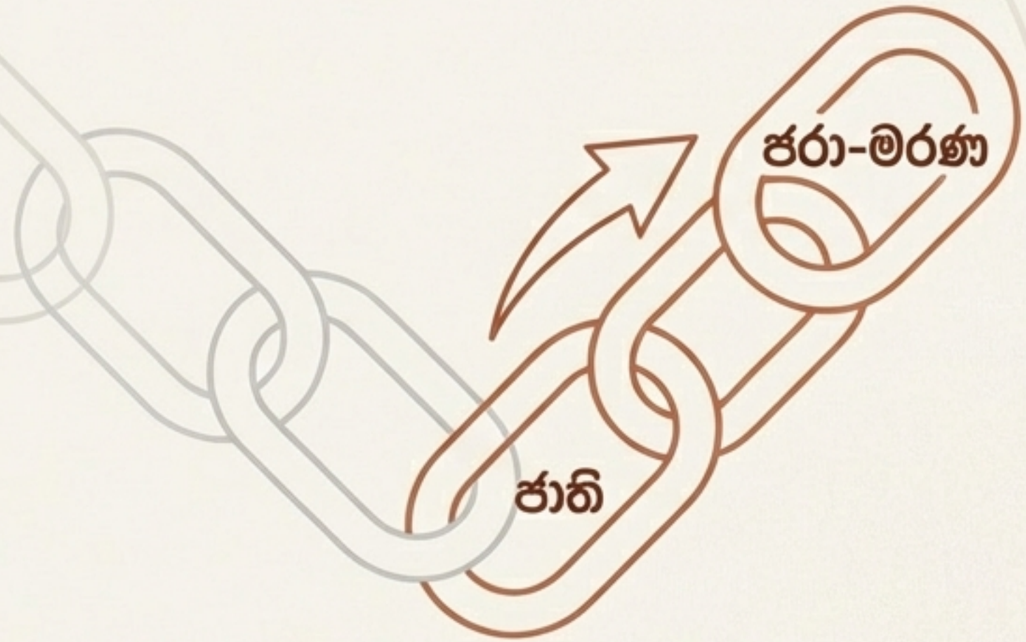

Section 2 (Cause)

හේතුව: ජාති (Birth)

- ජරා-මරණ හටගන්නේ ඉපදීම (ජාති) නිසාය.

NotebookLM

ඉපදීමේ සහ භවයේ මුල විමසීම

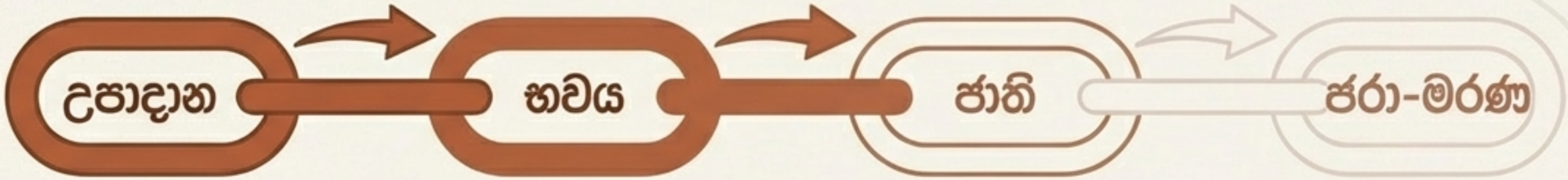

ජාති (Birth) හටගන්නේ ⇐ භවය (Becoming) නිසාය.

භවය: විපාක පිණිස කර්ම සකස් වීමයි. (කාම භව, රූප භව, අරූප භව).

භවය (Becoming) හටගන්නේ ⇐ උපාදාන (Clinging) නිසාය.

උපාදාන: දැඩිව ග්‍රහණය කර ගැනීමයි. (කාම උපාදාන, දිට්ඨි උපාදාන, සීලබ්බත උපාදාන, අත්තවාද උපාදාන).

සෑම පුරුකක්ම නැති කිරීමේ මාර්ගය ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි.

NotebookLM

ඇලීමේ සහ තෘෂ්ණාවේ මුල විමසීම

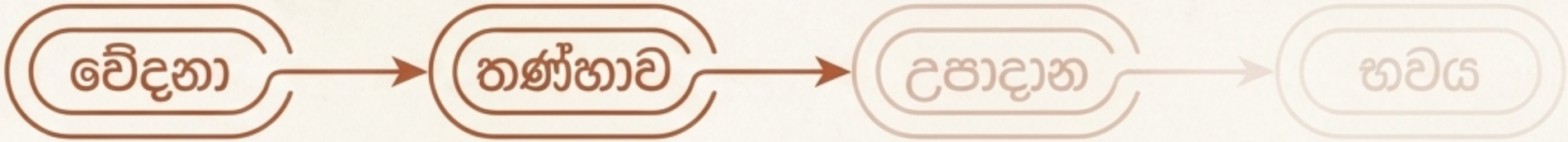

උපාදාන (Clinging)
හටගන්නේ
තණ්හාව (Craving)
නිසාය.

තණ්හාව
සය ආකාර වූ ආශාවයි.
(රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස, මනසට සිතෙන අරමුණු).

තණ්හාව (Craving)
හටගන්නේ
වේදනා (Feeling)
නිසාය.

වේදනාව
(Feeling)
සය දොරින් ඇතිවන විඳීම් ය.
(ඇසේ ස්පර්ශයෙන්, කනේ ස්පර්ශයෙන්...).

තණ්හාව නැතිවීමෙන් උපාදානය නැතිවේ.
වේදනාව නැතිවීමෙන් තණ්හාව නැතිවේ.

NotebookLM

විඳීමේ සහ ස්පර්ශයේ මුල විමසීම

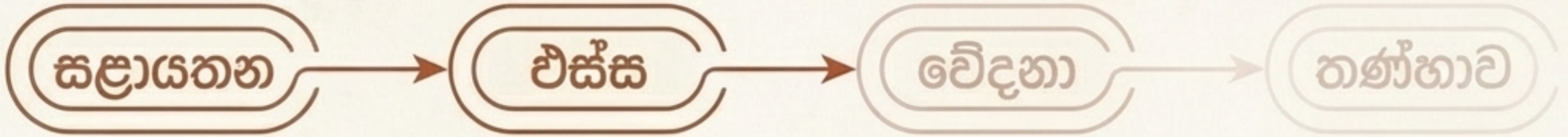

විඳනා (Feeling) හටගන්නේ ⇐ එස්ස (Contact) නිසාය.

සය ආකාර වූ ස්පර්ශයයි. (ඇසේ ස්පර්ශය, කනේ ස්පර්ශය...).

එස්ස (Contact) හටගන්නේ ⇐ සළායතන (Six Sense Bases) නිසාය.

ඉන්ද්‍රියන් හයයි. (ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස).

ඉන්ද්‍රියන්ගේ පැවැත්ම, ස්පර්ශයටත්;
ස්පර්ශයේ පැවැත්ම, විඳීමටත් හේතු වේ.

NotebookLM

ඉන්ද්‍රියන්ගේ සහ නාම-රූප වල මුල විමසීම

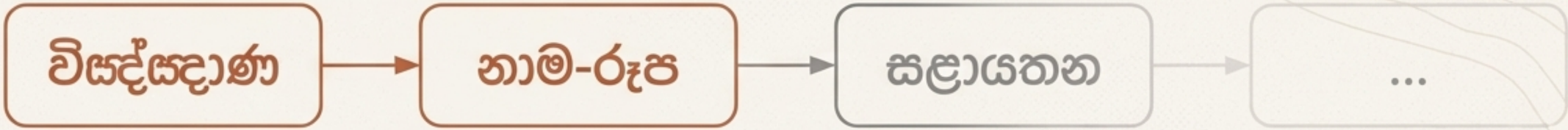

සළායතන (Six Sense Bases) හටගන්නේ
⇐ නාම-රූප (Mind-and-Matter) නිසාය.

නාම-රූප (Mind-and-Matter) හටගන්නේ
⇐ විඤ්ඤාණ (Consciousness) නිසාය.

නාම-රූප

- නාම: වේදනා, සංඥා, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර.
- රූප: සතර මහා භූත හා ඒවා නිසා පවතින රූප.

විඤ්ඤාණය
සය ආකාර වූ දැනගැනීමයි
(ඇසේ විඤ්ඤාණය, කනේ විඤ්ඤාණය...).

NotebookLM

දුක්ඛ දාමයේ මූලය: අවිද්‍යාව හෙළිදරව් වීම

විඤ්ඤාණ (Consciousness) හටගන්නේ ⇐ සංඛාර (Formations) නිසාය.
තුන් ආකාරයි (කාය, වචී, චිත්ත සංස්කාර).

සංඛාර (Formations) හටගන්නේ ⇐ අවිජ්ජා (Ignorance) නිසාය.

අවිද්‍යාව යනු: චතුරාර්ය සත්‍යය පිළිබඳ අනවබෝධයයි (දුක, දුකේ හටගැනීම, දුක නැතිවීම, දුක නැතිවීමේ මාර්ගය ගැන නොදැනීම).

NotebookLM

අවිද්‍යාවේ පෝෂණය: ආශ්‍රව

අවිද්‍යාව පවා නිරේපේක්ෂ නොවේ. එයද හේතුවක් නිසා හටගනී.
එම හේතුව ආශ්‍රවයන්ය.

ආශ්‍රව (The Taints)

- කාම ආශ්‍රව (සංවේදී ආශාවන්ගේ දූෂණය)
- භව ආශ්‍රව (පැවැත්ම සඳහා ඇති ආශාවේ දූෂණය)
- අවිජ්ජා ආශ්‍රව (අවිද්‍යාවේ දූෂණය)

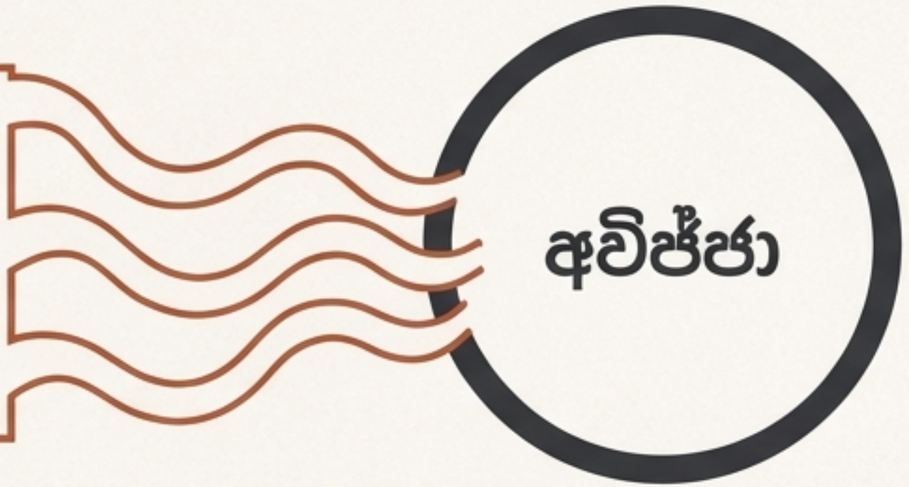

හේතුඵල සම්බන්ධය

ආශ්‍රව හටගැනීමෙන් අවිද්‍යාව හටගනී. ආශ්‍රව නිරුද්ධ වීමෙන් අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වේ.

මාර්ගය

නැවතත්, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි.

NotebookLM

එකම විසඳුම: ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය

**සූත්‍රය පුරා විග්‍රහ කළ සැම ස්ථරයක්ම අවසන් කිරීමට
සාරිපුත්තයන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් එකම ප්‍රතිපදාව මෙයයි.**

1. සම්මා දිට්ඨි (නිවැරදි දැක්ම)
2. සම්මා සංකප්ප (නිවැරදි කල්පනාව)
3. සම්මා වාචා (නිවැරදි වචනය)
4. සම්මා කම්මන්ත (නිවැරදි ක්‍රියාව)

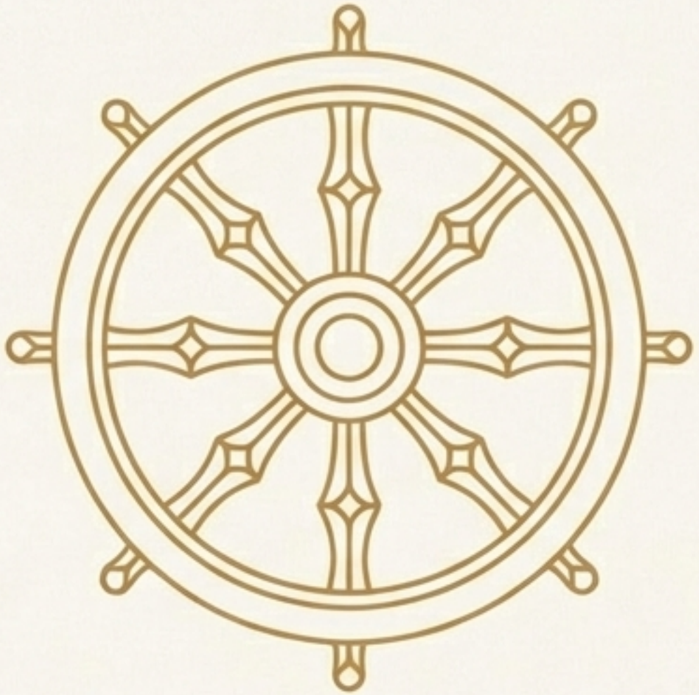

5. සම්මා ආජීව (නිවැරදි දිවි පැවැත්ම)
6. සම්මා වායාම (නිවැරදි උත්සාහය)
7. සම්මා සති (නිවැරදි සිහිය)
8. සම්මා සමාධි (නිවැරදි සමාධිය)

NotebookLM

එසේනම්, සම්මා දිට්ඨිය යනු කුමක්ද?

සාරාංශය

සම්මා දිට්ඨිය යනු හුදෙක් එක් විශ්වාසයක් නොවේ. එය යථාර්ථයේ මෙම සැම ස්ථරයක්ම (කුසල්-අකුසල්, ආහාර, සත්‍යය, හේතුඵල දාමය) පිළිබඳව ඇති ගැඹුරු, හේතුඵල සහිත අවබෝධයයි.

එය පැවැත්මේ අන්තර් සම්බන්ධිත, හේතුඵල ස්වභාවය විනිවිද දකින ප්‍රඥාවයි.

ප්‍රතිඵලය

> “යම් දවසක ආර්ය ශ්‍රාවකයා මේ සියල්ල මෙසේ දැනගත්තොත්... ඔහු සිතේ සැඟවුණු රාගය, ද්වේෂය, මාන්නය සම්පූර්ණයෙන් ම බැහැර කර, අවිද්‍යාව නසා විද්‍යාව උපදවාගෙන, මේ ජීවිතයේ දී ම සියලු දුක් නිමා කරන කෙනෙක් වෙනවා.”

NotebookLM

හේතුව දැකීමෙන් නිදහස් වීම

සම්මා දිට්ඨිය යනු හුදෙක් දැනුම නොවේ;
එය හේතුඵල දහම දැකීමෙන් ලබන විමුක්තියයි.

NotebookLM